

Tělocvičná jednota Sokol Liberec I.

Nazdar!

Sokolské souzvuky

č. 12 – prosinec 2018

Ročník 8.

*„Právo přikazuje čestně žít,
neurážet druhého
a každému přiznávat, co mu náleží!“*

(Ulpianus)

Obsah:

Úvodní slovo

Do druhého století..

Metodika

A jsou zase Vánoce...

O svátcích v našich jednotách..

Ještě ke sletu - dost už o svátcích!

Nejenom pohybem živ je sokol..

Národní identita –

nedávná minulost a současnost – zastavení č. 28

České vánoční zvyky v adventu

Kouzlo, které nezevšední

Vánoční sen – o knihách nejmilejších

Kaleidoskop – Le soleil d'Austerlitz

Další oběť revoluce

Bohuslav Martinů

Bard české literatury – Karel Čapek

Alexander Isajevich Solženicyn

Královna francouzského šansonu

Národní umělec Josef Lada

Zimní slunovrat – prosinec 2018

Nový, neznámý prvek na scéně..

Zánik Československa po 74 letech

Svědkové národní minulosti - Pražský hrad

Zprávy z jednot a žup

So Sokolem na Sokol

Noc sokoloven – zajímavý nápad z Podivína

Sokolu v zahraničí se dostalo zvláštní ocenění ČOS

Mohelnická lípa

Dvě velké ztráty – Věra Růžičková a Radka Daňková

Závěrečné slovo – A život půjde dál...

Úvodní slovo

Do druhého století...

Nechce se mi ani věřit, že už je zase skoro půlka listopadu a nezadržitelně se blíží Vánoce, s nimi konec jubilejního roku 2018 a vstup do druhého století existence našeho státu. Léta ubíhají, stárneme, ztrácíme své nejbližší, své přátele a svět kolem nás se mění – bohužel příliš často ne podle našeho gusta.

Uvědomila jsem si, že už několik let se na Vánoce vlastně netěším, nutí mne totiž k přemýšlení o ztrátách i nálezech, o vlastní roli v tom, co se kolem nás děje, jestli jsem platným členem lidského společenství, nebo jen náhodným pocestným cestujícím v tomto čase. Od mládí žiji mezi přáteli, s kterými mne pojí tisíce vzpomínek a zážitků ze společného putování po horách, někdy nebezpečných, ale vždy krásných, po vlastech českých i cizích, někdy hodně dalekých. V souladu s rodinnou tradicí jsem z přesvědčení kantorka a cvičitelka, vyznavačka sokolské ideje harmonie těla a ducha. Možná, že právě proto mne soustavně pronásledují myšlenky o tom, že dnešní člověk si možná života a vymožeností civilizace užívá, ale nejsem si jista, že se také účinně angažuje ve prospěch toho, co tvoří poklad národního i lidského společenství. Možná je to proto, že nás obklopuje přemíra převážně negativních informací – válčí se, množí se teroristické útoky, ničí se celé civilizace a kulturní dědictví, neuvěřitelná je materiální chudoba „zaostalých“ zemí, svět je zanášen odpadem všeho druhu, začíná se projevovat nedostatek vody! To vše je nepopiratelná pravda, fakt!

Jenže z negace se žít nedá a měli bychom si to dobře uvědomovat právě v období nejkrásnějších svátků roku – v době narození dítěte, symbolizujícího především lidskou lásku a vzájemnost. Vánoce jsou přece svátky, kdy máme čas vracet se k podstatě své vlastní existence, ke kulturnímu dědictví minulých generací – a uvědomovat si, že tu vždy jsou lidé, kteří svým způsobem slouží ostatním, národu, kultuře, přátelství mezi lidmi! A těch lidí není právě málo – jsou tu, jenže se o nich nemluví. Nejsou totiž pro veřejnost zdaleka tak zajímaví jako skandály známých osobností, nevěry, násilí atd.

Včera jsem se vrátila z podzimního srazu náčelníků a náčelnic. Sjeli jsme se do Tyršova domu z celé republiky. Nejsme vždy docela jednotní, často se i odlišujeme v názorech, ale všem nám jde o stejnou věc. Věnujeme spoustu času práci, ze které nemáme žádný materiální zisk, ale za to musíme často řešit nejrůznější problémy (nedostatek času a peněz na činnost), které jsou veřejnosti v podstatě cizí. Určitě nejsme sami, dnes jsem sledovala v televizi úsilí soukromníka a jeho přátel o záchranu poničené kulturní památky - polorozpadlého hradu, reportáž o řezbáři, který vytváří krásu navazující na národní tradici, jsou mezi námi propagátoři vědění, krásné muziky, literatury, umění všeho druhu. Na druhou stranu se často podivuji nad nedostatkem znalostí, které jsem vždy považovala za samozřejmé.

To je život – a současný svět. Už několikrát jsem se vracela k citátu, že je často obtížnější a těžší účinně přitakávat dobru, než odpírat zlu. Vztahy mezi lidmi, vzájemná láska a důvěra nevznikají samy o sobě, musíme se o ně přičinit. Nikdy to nebylo lehké, ale je to jediná možnost. Možná, že stačí věřit v lidi a hledat v nich to dobré – a pak se k nim podle toho chovat.

Končí první století novodobého českého státu, ve kterém Sokol sehrál svou nepopiratelnou roli. Chceme-li v sokolské tradici pokračovat, začněme sami u sebe, nestěžujme si a nehádejme se! Síla je v jednotě a dobré vůli – přemýšlejme o tom v čase svátků míru a lásky a najděme v sobě dost síly jednat!

Jarina Žitná

Metodika

A jsou tu zase Vánoce....

Den se krátí, je brzy tma, možná napadne sníh, předvánoční stres a únava se zvětšuje, už aby tu byly hlavní sváteční dny! V této době většinou přichází přibližně čtrnáctidenní pauza ve cvičení, což svým způsobem postrádáme, chybí nám pravidelné procvičení celého těla – za to některé svalové skupiny začínají být nápadně přetíženy, bolí a tuhnou. Je tedy třeba uhlídat si pro sebe každý den alespoň trochu času na vlastní „údržbu“. Celou řadu základních méně či více náročných cvičení je možno pravidelně provádět doma, dokonce třeba i v klidném sezení v křesle před televizí.

Protože mluvím k aktivním cvičenkám, předpokládám, že se dokážete soustředit na určitou, přesně zaměřenou činnost a cílevědomě ji používat a využívat.

Uvolňovací cvičení

Účelem je rozhýbání a zahřátí, prokrvení svalů, kloubů a jejich spojení svalů kolem páteře obratlů a meziobratlových plotének.

Pohyb je v každém případě pomalý, volný, ne křečovitý. Pozvolna zvětšovat rozsah pohybu. Cvičíme tak, abychom pohyb a napětí svalů cítily, ale necvičíme do bolesti. Výhodné jsou nízké polohy při cvičení – odlehčení nohou, fixace dolní části těla. Vyhýbáme se prudkým švihovým pohybům, dbáme na pravidelné dýchání.

Protahovací cvičení

Vyrovňávání nepoměru mezi zatěžovanými a nezatěžovanými částmi těla – tzv. mezi zkráceným a ochablým svalstvem, protažení svalů, prokrvení svalstva a šlach, prevence vůči zraněním, omezení blokády obratlů a kloubů.

Platí stejné zásady jako při uvolňování, delší výdrž v krajní poloze. Vzhledem k tomu že protažení svalů netrvá věčně (maximálně den), je nutno cvičit pravidelně.

Posilovací cvičení

Těm jsme se maximálně věnovali v listopadovém čísle Souzvuků a proto se dnes k nim nevracíme, i když jsou naprosto nutnou součástí i našeho domácího tréninku.

Je však třeba si dobře uvědomit, že základem každého pohybu je kontrakce (stažení) určitého svalu a po něm následující uvolnění.

Takže – co si vybereme pro tu část roku, kdy spíš odpočíváme

Ovšem nejedeme-li třeba na hory, lyžujeme nebo bruslíme, případně se věnujeme nějaké obdobné bohubilé činnosti.

Cviky na krční páteř

Základní postavení je sed na židli nebo lavici nebo „turecký sed“ na zemi – dbáme na vzpřímený trup.

- zvolna předklon (brada se dotkne hrudníku) a vzpřím hlavy
- úklony hlavy vlevo vpravo (položít ucho na rameno)
- úklon hlavy vlevo a předklonem (obloukem) úklon hlavy vpravo
- upažit, palec levé směruje vzhůru, pravé dolů – opakovaně přetáčet zvolna paže hlava vždy otočena „k palci nahoře!“

Všechna tato cvičení provádět plynule, bez výdrže. Při snaze o protažení přidat krátkou výdrž, případně pohyb provádět proti odporu (dlaň!)

Cviky na hrudní páteř

- skrčit upažmo, prsty na ramena – střídat hrudní předklon a záklon
- skrčit upažmo, předloktí dovnitř, spojit prsty – předpažit, otočit spojené dlaně ven a vyhrbit v hrudní oblasti – a zpět, vzpřím (tlačit hrudní část páteře vpřed)
Totéž je možno provádět do vzpažení, vytočit dlaně vzhůru (maximální protažení) a zpět, hlava vždy sleduje a dokresluje pohyb
- vzpor klečmo sedmo – hluboký ohnutý předklon trupu i hlavy – stáhnout paže k tělu, hlava se dotýká země – „kočičí hřbety“ – pohyb páteře především v hrudní části
„kočičí hřbety“ provádění ve vzporu klečmo – pohyb celé páteře

Cviky na bederní páteř

- leh – upažit a tzv. „spinální cviky“ to je přetáčení dolních končetin na jednu a hlavu na druhou, opačnou stranu (pokrčit nohy, obě na celých chodidlech, nebo skrčit přednožmo – chodidla se nedotýkají země, nejobtížnější variantou jsou nohy napnuté)
- leh – upažit – skrčit přednožmo a kroužení skrčenýma nohama – uvolnění dolní poloviny těla!

Cviky na ramenní klouby

- kroužení v rameních kloubech vpřed a vzad, soudobně nebo nesoudobně
- upažit, předpažit, vzpažit – v každé poloze pomalé krouživé pohyby dovnitř a ven
- stoj – spojit ruce za zády a tlačit je vzhůru (trup stále vzpřímený), totéž je možno provádět mírně stranou (pootočení trupu) a povolit

Cviky na zápěstí

- předpažit nebo upažit – klopit a vztyčovat ruce, vytáčet dovnitř a zevnitř
- kroužení v zápěstí (pomalu!) v obou směrech
- skrčit upažmo, předloktí dovnitř, spojit dlaně, prsty směřují vzhůru („modlit se!“) – tlačit dlaně proti sobě – otočit spojené dlaně prsty dolů a zpět

Cviky na kyčelní klouby

- leh, paže volně podle těla, chodidla na šířku ramen – střídavě vytáčet chodidla dovnitř a ven
- leh, skrčit přednožmo levou (pravou) – volné kroužení v kyčelním kloubu (pohyb vahou)
- totéž, přednožit levou (pravou) noha zůstává napnutá, možno cvičit oběma najednou – kroužení od sebe, k sobě, případně snožmo na jednu stranu

Cviky na kolenní klouby

- sed na židli nebo lavici – nadzvednout jednu nohu – napnout – výdrž – skrčit – zvolna položit
- totéž oběma najednou, vztyčit špičky („Fajfky“ – zároveň protahujeme svaly na zadní straně nohy)
- kroužení v kolenním kloubu
- stoj u opory (nebo leh na břicho) – skrčit jednu nohu v koleni a přitahovat její patu k zadku (tahem!)

Klouby kotníků

- sed (na zemi, židli) – střídavě protahovat a klopit špičku („fajfka“)
- kroužení v hlezenním kloubu na obě strany
- stoj – střídavě výpon (co nejvíce na špičky!) a stoj nebo stoj na patách

Přidáte – li ještě alespoň několik cviků posilovacích (lehy - sedy, „prkno“, pár předklonů, úklonů a mírných záklonů atd.) uděláte pro svoje zdraví a duševní rovnováhu hodně. Nezapomeňte, že chvat, námaha a přetížení některých svalových skupin vyvolává stres a ten nemůžeme potřebovat vlastně nikdy – a rozhodně ne o Vánocích.

A tak si nezapomeňte o prázdninách vyšetřit chvilku pro sebe, abyste se odpočínuté a spokojené mohly po svátcích vrátit do tělocvičny.

Jarina Žitná

O svátcích v našich jednotách

Jednota je takovou širší rodinou – a už dávno jsme si zvykli, že i tady věnujeme trochu času malé oslavě. Tady nejde a nepůjde ani tak o cvičení a pohyb, jako o atmosféru, která k Vánocům patří. Ze zkušenosti víme, že tyto oslavy bývají neformální a velice různé – a to je dobře. Na první pohled je jasné, že způsob prožití a program těchto akcí je podstatně odlišný u dospělých i u zákovských složek.

Bez problémů to bývá u kategorií žen – ty obvykle dávají přednost posezení v tělocvičně, zpívání u stromku, vánočnímu pečivu, skleničce vína. I tady je však dobře věnovat určitou část vymezeného času alespoň krátkému cvičení na vhodnou hudbu. Přímo se nabízí spousta hezkých nahrávek koled, ale – stejně jako jindy - je dobře se už doma připravit, přece jenom to není hudba, kterou běžně používáme.

Na dnešním doškolení cvičitelů župy Ještědské (24. XI.) jsme použili netradiční náčiní. Jako vždy z domova přinesené zvonečky a – chtěla jsem svíčky. Jenže zvítězily obavy z podlahy pokapané voskem a tak jsme zakoupili malé svítící kahánky – moc se sice s nimi dělat nedalo (žádná technika), ale společně se zvonečkem v druhé ruce docela splnily svůj úkol. Strídavě jsme zvonili, strídavě „mávali“ s kahánkem – a i když nebyla tma, ale pouze šero, vypadalo to pěkně a rozhodně to budilo vánoční atmosféru.

Nejkrásnější Vánoce především pro dospívající mládež – starší žactvo a dorost) zorganizujete mimo tělocvičnu, V přírodě – buď někde na chatě s přenocováním, nebo alespoň při podvečerním výletu někam na kraj lesa nebo třeba i do městského parku. Rozsvícený a ozdobený stromek někde pod hvězdami a ve sněhu (když ovšem je!) bývá nezapomenutelný Před odchodem domů je třeba stromek odstrojit, necháte-li tam nějakou svíčku, nic se neděje, rozhodně nezapálíte les, ale posvítíte si na zpáteční cestu.

Pokud se týče drobných dáreků, je sice samozřejmé, že si někteří přinesou dárek pro nejbližšího přítele, přítelkyni, ale je nutno zabezpečit, aby nikdo nezůstal neobdarován. Nám se osvědčilo, aby každý odevzdal alespoň jeden dárek neoznačený jménem adresáta – a pak si každý účastník vytáhne jeden z nich. Vlastně tak obdarovali všichni všechny. Jen pozor – nedovolujte drahé, ale spíš drobnější dárky, nejcennější jsou ty vlastní výroby.

Pokud organizujete – třeba pro táborové děti – skutečnou, třeba velmi prostou „štědrovečerní“ večeři, prostřete krásně stůl a účastníci přijdou ve „slavnostním“ – třeba sletovém nebo pouze bílém tričku, případně v khaki košili (pokud je na táborech používáte!“

Něco jiného je, budete – li tzv. „vánoční schůzku“ pořádat pro žactvo v tělocvičně. Tady musíte počítat s tím, že ta slavnostní část nesmí být příliš dlouhá a že je nutno děti nějak smysluplně a zajímavě zaměstnat. Velmi mne zaujala zpráva ze Sokola Podivín (najdete ji celou ve Zprávách z žup a jednot v tomto čísle). Tam totiž uspořádali „noc sokoloven“ potmě, světélky označili pouze třeba výstup po žebřinách nahoru a dolů případně i do

stran, nebo jimi označili připravenou závodní dráhu s překážkami, kterou musí každý účastník překonat. Je jisté, že podobné úkoly v neosvětlené nebo málo osvětlené sokolovně, jsou pro děti docela zážitkem. Takovou „závodní dráhu“ je možno vést i částmi sokolovny, kam normálně nemají cvičenci přístup – nářad'ovna, sklepy, půdy - ovšem pozor na bezpečnost.

V případě tělocvičny je třeba mít připraveno několik zábavných her, které běžně nepoužíváme a pokud potřebují motivaci je snadné ji vymyslet (třeba „cesta kolem světa svatojánských broučků“, případně nějaké jiné, třeba dobrodružné téma). Teď o Vánocích by se hodila tematika vánoční – třeba legenda o narození Ježíše, cesta do Betléma, překonávání překážek a plnění úkolů. Tady máte jistě dost vlastních nápadů.

Pro potřebu několik her (i když budete jistě některé znát, dobré je připomenout je.

- Štafety s neobvyklým náčiním – třeba tácek s jablíčkem nebo bramborou nesený na hlavě, svíčkou, která nesmí zhasnout (nutná nějaká podložka, aby vosk nekapal na podlahu)
- Na honičku po tmě – každý má rozsvícené světélko (kahánek) - kdo je chycen, musí světélko zhasnout, je vyloučen z další hry (nenechat chycené jen tak sedět, ale uložit jim nějaký jednoduchý úkol) Vítězí hráč s posledním rozsvíceným světélkem.
- Sedíme v kruhu na zemi (budete-li mít před sebou rozsvícený kahánek, přispěje to k vánoční atmosféře!) – budete potřebovat klubko provázku. Vedoucí řekne otázku, nebo prostě určí téma – např. „jak se u vás doma slaví Štědrý den“ nebo „nezapomenutelná vánoční příhoda“, „co pro mne znamenají vánoce“ atd. (Nezapomeňte, na věkovou vyspělost hrající kategorie) a kutálí klubko k některému cvičenci, ten si provázek přidrží, odpoví a kutálí provázek k dalšímu cvičenci. Postupem času vzniká uprostřed kruhu „sít', propletenec“ z provázku, který je možno zvednout nad hlavu (koberec).

Hry, při kterých je možno trochu „divočít“! (Pozor, aby to nepřesáhlo míru!)

- Vybíjená s překážkami – hraje se podle normálních pravidel vybíjené, ale na hřišti stojí nepravidelně rozmístěné překážky, které hráčům brání v pohybu, ale za kterými se mohou třeba krýt před letícím míčem, případně od nich míč odrážet. Hra získává na zajímavosti, hrajeme – li s dvěma míči.
- Závodů družstev různě spojených (kolem pasu, za ruce, za jednu nohu, v předklonu – spojení za ruce mezi nohama) úkolem je oběhnout vyznačenou metu a „neroztrhnout se“! Vyhrává nejrychlejší družstvo.
- „Boj o stůl“ nebo jiné nářadí (přesvědčte se však předem, jestli nohy nářadí nepoškozují podlahu!!) dvě družstva stojí na protilehlých (delších) stranách nářadí – stůl stojí na středové čáře. Na povel se družstva snaží nářadí přetlačit na protivníkovu polovinu tělocvičny – zisk jednoho budu. Hru několikrát opakujeme.
- Zápasící řetězec – hráči stojí na středové čáře vymezeného území pevně zavěšení za lokty. Sudí i liší hráči jsou obráceni čelem ke své cílové čáře, řazení – jeden lichý, jeden sudý hráč. Na povel se všichni snaží postupovat vpřed, ke své cílové čáře. Boj končí, když je alespoň jeden z hráčů zatažen za cílovou čáru protihráčů.
- Rozdělte hráče na dvojice. Vytvořte dva soustředné kruhy, jeden z dvojice ve vnitřním, druhý ve vnějším kruhu. Hráči v kruzích jsou spojeni za ruce. Na povel se oba kruhy začnou otáčet v protisměru. Na další povel se kruhy zastaví a každý

z hráčů se snaží najít co nejrychleji svého „dvojníka“, jakmile se mu to podaří, jeden vyleze druhému na záda a zvedne ruku. Na umístění rozhoduje čas.

- Kohoutí zápasy v kruhu – typické kohoutí zápasy, ale všichni bojují proti všem. Na podlaze je nakreslen kruh (velikost závisí na počtu hráčů), kdo opustí kruh nebo se dotkne druhou nohou země, je z dalšího zápasu vyřazen. Vítězí ten, který zůstane v kruhu nejdéle!
- Rychlé skládání zprávy. Po tělocvičně rozhod'te lístečky – pro každé družstvo je vyhrazena jedna barva. Na očíslovaných lístečcích je zaznamenána slova, případně na slabiky rozdělená zpráva, hráči sbírají lístky své barvy (ostatních si vůbec nevšímají!). Vítězí družstvo, které zprávu složilo co nejdříve!

Je úplně jedno, kterou z možností společné oslavy Vánoc si vyberete! Důležité je ovzduší, které se Vám podaří vytvořit a přesvědčit tak účastníky, že patří dohromady – a to nejen o Vánocích.

Jarina Žitná

Ještě ke sletu – dost už o svátcích!

Především chci zdůraznit, že jsme asi všichni přesvědčeni, že slet dopadl výborně, splnil naše naděje a velmi důrazně pospěl k pověsti a propagaci Sokola v dnešní době. Pokud se dnes vyskytují ještě nějaké připomínky, je to proto, že jsou pro ně oprávněné důvody a měly by přispět k poučení a vyvarování se těchto chyb pro příště.

Dnešní – a asi poslední kritická připomínka, kterou jsem v posledních dnech obdržela – a s kterou se ztotožňuji – se týká propagace sletu.

Nikdo nepochybuje o tom, že propagace v televizi byla vynikající, daleko lepší než kdykoliv dříve. Oprávněné připomínky jsou k plakátům a billboardům.

„Plakáty na obřích billboardech k XVI. všesokolskému sletu umístěné u frekventovaných silnic, např. Praha – Kutná Hora, n e s p l n i l y svůj účel. Plocha byla přehlcena čarami a šipkami (fa Najbrt), logo Sokola bylo miniaturní v kraji plakátu. Posádky v projíždějících autech a cestující v autobusech absolutně nemohli zaznamenat, že jde o pozvánku na slet!

Plakát postrádal výrazný obrazový prvek ve velkém provedení, v celém sportovním světě známé logo SOKOLA. To by zcela jistě lidé postřehli a evokovalo by to jejich zvědavost „o co jde?“.

Po mé osobní negativní zkušenosti doporučuji pro příště vyhnout se obřím billboardům kolem silnic a raději nechat vyhotovit více jednoduchých plakátů menšího formátu s logem Sokola. Tyto plakáty by mohla vysoutěžená zhotovitelská firma distribuovat na své náklady do menších měst a obcí.

A stadion v Edenu bude jistě naplněn do posledního místa!“

Jaroslava Tůmová, T. J. Sokol Říčany a Radošovice

„Naprosto s Tebou souhlasím. a uvádím můj postřeh : z a c e l o u dobu před sletem, tj, tedy aspoň v červnu, jsem v c e l é P r a z e potkala jen j e d e n plakát, a to v Zahradním městě na křižovatce ulic Jabloňové a V korytech, JEDEN ! A ještě to byl ten hrozný, o kterém píšeš. A to jsem byla na mnoha místech Prahy - kdopak to rozdělával a vylepoval?“

Zdraví Klema Jelínková

Nejenom pohybem živ je sokol

Národní identita

Nedávná minulost a současnost - zastavení 28.

Více než dva roky jsme se snažili všimnout si událostí, které podstatně ovlivňovaly život obyvatel české kotliny, vývoj českého národa i státu. Dostali jsme se až ke komplikované současnosti, kterou mnozí z nás starších zažili na vlastní kůži a ti mladší o ní mohli alespoň slyšet od přímých účastníků.

Doba to byla tak složitá, že popisování jednotlivých událostí by zabralo více místa, než je v Souzvučích vůbec možné. A tak se pokusme nějak shrnout to, co nás obklopovalo v posledních letech od roku 68, zamysleme se nad tím, jak se změnil svět a co to znamená pro nás i pro ty, kteří budou vytvářet budoucnost.

Po roce 68 nastalo období tzv. „normalizace“, při němž na našem území stále střežila socialismus sovětská armáda. Z osvoboditelů z r. 45 se rázem stala armádou okupantů a lidé se k ní také tak chovali. Obrovským šokem byl zoufalý čin Jana Palacha, Jana Zajíce a Evžena Pločka. Národ byl otřesen z hloubi duše – jenže se nic nezměnilo. Ocitli jsme se znovu na stránkách světového tisku, to však bylo všechno.

V r. 69 ale ukázalo, že všechno souvisí se vším – a pokořený a nešťastný národ se chytá všeho, co může pozvednout jeho sebevědomí a hrdost. Hokejový šampionát ve Švédsku (původně se měl konat v Praze, čehož jsme se vzdali!) definitivně ukázal světu, kde národ stojí a vedení v Moskvě dal pádný důkaz o nutnosti pacifikovat Čechy – znamenalo to další politické procesy, Husák nahradil ve funkci Dubčeka a v následujících letech Češi a Slováci poznali, co znamená „normalizace“. Při tom se jednalo o dvě vítězství nad léta neporaženou Sbornou, tentokrát ovšem šlo o víc – o ukázkou, že „velcí“ nemusí vždy zvítězit, obě vítězství byla považována za národní triumf. Po druhém zápase jsem byla na Václavském náměstí – a až do té doby jsem snad nikdy neviděla tolik šťastných lidí. Šli jsme od muzea dolů na Národní třídu – a kolem Aeroflotu jsme procházeli právě v momentu, kdy přiletěl první kámen. Nemělo se to stát, věděli jsme to hned, ale nedalo se nic dělat.

Následovaly „šedé roky“ normalizace. Měli jsme co jíst, všichni měli práci, většinou slušně bydleli – a pokud mohu mluvit za sebe, nijak jsem nepostrádala většinou nedostupné jižní ovoce a další vymoženosti západních států. Horší ovšem bylo, že jsme se čím dále tím více stávali součástí východního bloku, členy RVHP a Varšavské smlouvy. Občanské svobody byly omezovány - stačilo mít někoho z rodiny na západě, nebo pocházet „z buržoazní rodiny“ – potíže se dostavily naprosto jistě – problémy se studiem na vysokých školách, zákaz výjezdů na západ – a co bylo ještě horší – ponížování a negace myšlenek, na kterých vznikl tento stát a mravní degradace všeho a všech, zneužívání dobrovolné práce a snahy občanů a vydávání úspěchů jejich práce za „výdobytky“ socialismu. Přes všechny obtíže a nebezpečí vyváznout z tohoto marasmu, stále další a další lidé dávali přednost emigraci. Někteří z nich nám mají dodnes za zlé, že jsme tu zůstali a dokonce se o něco snažili. Jednou jsem na podobnou invektivu dost ostře odpověděla: „Všichni jsme odejít nemohli. Prostě jsme museli volit - buď svobodu – nebo vlast!“ Faktem ovšem je, že my, kteří jsme volili domov a zůstali doma, jsme se uchýlovali do jakési vnitřní emigrace, abychom přežili a uchovali si svou lidskou důstojnost!

V roce 68 došlo k tzv. třetí vlně emigrace (první za Rakousko – Uherska, druhá na počátku druhé světové války!), doma bylo vydáno „Poučení z krizového vývoje“ a pokračovala perzekuce těch, kteří nějak „provinili“ nebo spíš „zdánlivě provinili“, takže poskytovali záminky k tvrdému potrestání. Je známo, že v době totality bylo u nás popraveno 248 mužů a jedna žena, asi osm tisíc lidí zemřelo ve vězení, 450 bylo zabito při pokusu o útěk. Vězněno bylo celkem asi 205 tisíc osob a 22 tisíc bylo zařazeno do praporů PTP.

Perzekuce byla nejtvrďší brzy po válce, v padesátých letech, po částečném uvolnění poměrů, které bylo v r. 68 charakterizováno „Pražským jarem“, následoval opět tvrdší režim, o svobodných volbách jsme si mohli jenom nechat zdát, tradiční demokratické organizace byly opět zrušeny, po určitém vylepšení hospodářské situace státu docházelo opět k poklesu, což vedlo k zaostávání techniky i celkové životní úrovně. Školní osnovy byly záměrně upravovány, takže se z výuky vytrácely myšlenky, fakta i postavy, které tvořily páteř tohoto státu a byly součástí nejen naší, ale i světové kultury.

Jenže nic netrvá věčně a tak politické a hospodářské důvody oslabovaly východní blok, odněkud se vynořil Gorbačov, nastala „perestrojka“ a „glasnost“. Není možno zaznamenat v krátkosti všechny změny a události, ke kterým postupně docházelo.

Až přišel přelomový rok 1989 – veřejné protesty se množily, politická situace se měnila, demokratické síly v národě i ve světě se opět začínaly uplatňovat. V srpnu 89 pomalu končilo moje první putování po Spojených státech. Před odjezdem na letiště jsem měla možnost sledovat v televizi události na Václavském náměstí. Ani na okamžik mne nenapadlo zůstat v New Yorku – chtěla jsem být u toho, doma!

V listopadu jsme se dočkali. Události na Národní třídě nenechaly nikoho na pochybách, že se něco podstatně změnilo. Už jsem nemusela demonstrovat na Elysejských polích v Paříži jako v roce 68, zvonili jsme klíči ve městech i na venkově tady u nás doma. Zákrok proti manifestujícím studentům v Praze už vládnoucí komunistické garnituře nepomohl a ani pomoci nemohl. Naopak! Byla tu doba bezbřehého nadšení a elánu – systém se zhroutil jako domeček z karet.

Kromě zbitých studentů z Národní třídy, pád režimu proběhl celkem klidně – snad právě proto se později ujal pro tuto situaci název „sametová revoluce“. Najednou jsme byli všichni svorní a ochotní ke spolupráci a když se prezidentem republiky stal Václav Havel a předsedou vlády Alexander Dubček, mysleli jsme, že je vyhráno a všechno v pořádku. Bohužel, následující roky ukázaly, že to docela tak nebylo.

Jen si vzpomeňte na všechna velkolepá prohlášení různých politických stran, velkohubé projevy některých politiků, hospodářské „tunelování“ podniků a jejich prodej cizím majitelům, nehorázná a neodborná změny nejen v ekonomice, ale především ve školství, zdravotnictví, nedostatek financí pro dobrovolné občanské organizace a stále vzrůstající hon naší veřejnosti za kariérou a penězi. Co se nepodařilo v době totality, kdy jsme naprosto samozřejmě odmítali „rusizaci“, daří se dnes. Čelíme daleko nebezpečnějšímu nepříteli, totiž přejímání amerických zvyklostí a pravidel (nic proti nim, ale mnohdy se pro nás vůbec nehodí!), charakteristický je povrchní přístup ke kultuře a kulturnímu dění, setkáváme se s „druhotnou negramotností“ a místo čtení a studia si ulehčujeme situaci závěry vymyšlenými a prezentovanými někým jiným, bohužel často málo zodpovědným. Ono je snazší a pohodlnější přijímat závěry (aniž bychom se o jejich správnosti přesvědčili) než samostatně myslet a za svými myšlenkami stát! Často slyšíme „to nás nezajímá, za národ se stydíme, chceme žít v blahobytu a bez jakýchkoliv problémů“. A to všechno hlavně bez práce – alfou a omegou všeho se staly peníze. Jak si vysvětlit, že někdo se s velkým úsilím skutečně dostane na vysněnou vysokou školu, zdárně ji ukončí – a pak jde pracovat do úplně jiného oboru, kde jsou mu získané vědomosti k ničemu, jen proto, že tam dostane nepoměrně vyšší plat? Mládež je

demoralizována nedostatkem spravedlnosti, Velké „loupeže“ a „tunely“ zůstávají nepotrestány, za to na drobných prohřešcích se naše justice vyřádí. Politikové se nestydí žádat stále větší a větší platy, ale na druhé straně se národ skládá třeba na invalidní vozík pro nemocné děti. Nedokážeme upřednostňovat priority ověřené minulými věky a zkušenostmi, ani přijímat nová fakta, hodnotit je a vycházet z nich jak v našem dalším životě osobním, tak ani v demokratické orientaci státu.

A to je ta bída! Tvůrce našeho moderního státu a jeho první prezident kdysi prohlásil: „*Tož demokracii bychom už měli, teď ještě potřebujeme ty demokraty!*“ Jeho další výrok bychom si také měli dobře pamatovat! „*Demokrat je ten, kdo respektuje výsledky voleb!*“ Dodávám, že se nám nemusí líbit ten nebo onen politik, nemusím s ním právě souhlasit, ale je určitě lepší najít alespoň něco, s čím souhlasit můžeme a v tomto smyslu se pak dále angažovat. Jinak se nemůžeme hnout z místa a zodpovědně říkám, že si to nemůžeme dovolit!

Jarina Žitná

(Při přípravě seriálu o naší národní identitě jsem byla nucena prozkoumat spoustu materiálu, nejsem dějepisec. Musím se přiznat, že jsem někdy byla i velmi překvapena, ale rozhodně nelituji. Pokud jste seriál skutečně četli a myslíte si, že byl pro Vás přínosem, budu velmi ráda a seriál splnil svůj účel!)

České vánoční zvyky v adventu

Vánoce jsou pokládány za nejkrásnější svátky u nás i ve světě. Spojují křesťanství, oslavu narození Krista, se zbytky pohanských oslav slunovratu. Nezapomínejme na duchovní poselství Vánoc a ubraňme se konzumnímu způsobu života, který se někdy projevuje v dárkové horečce. Nejstarší doklad o staročeských vánočních zvyklostech se dochoval z roku 1357 od kardinála Arnošta z Pardubic, který vyjádřil rozhořčení, že mnozí tráví posvátný vánoční čas hrou v kostky. Doba před Vánocemi zvaná advent byla nejen časem příprav, ale i zvyků, z nichž některé se v našich krajích dodržují dodnes. Prvním svátkem vánočního cyklu byl Ondřej – 30. listopadu. V tento den se dodržovaly magické úkony, týkající se ženských vdavek. Známá byla prosba: „Svatý Ondřeju, já stromem chvěju, abys mi ukázal, koho se naděju“. Čtvrtého prosince je svátek Barbory. Tento den zůstal v našem povědomí dodnes, kdy si trháme větvičku třešně, aby nám ve vodě do vánoc vykvetla. Pokud se dnes ještě zvyk udržel, převlékají se děvčata coby Barborky do bílých šatů a pletených bílých čepic a zkouší děti, aby je potom za znalosti odměnily. Pátého prosince večer chodí Mikuláš jako soudce provinilých v doprovodu čerta a anděla. Tento zvyk, jak všichni víme, se udržel jako nejoblíbenější dodnes, na venkově i ve městě mezi paneláky. Existuje stále mnoho modifikací. Nejčastější je Mikuláš jako hlavní postava děje, čert jako šlehající děti i dospělé a anděl jako nadělující člen trojlístku. Kromě těchto známých postav se vyskytovala řada tajemných jmen. Byly to tzv. ometačky, které prosily o almužnu. Rekrutovaly se nejen z chudiny, ale i z dobře situovaných kruhů. Ty sbíraly peníze hlavně pro matky samoživitelky. Z dopisů v druhé polovině 19. století se dozvídáme o vysokém muži v dlouhé košili jménem Ambrož s metlou olepenou papírem, který vyplácel na vsi děti a rozhazoval jim sladkosti. Bíle oděná a maskovaná Perchta nosila na zlobivé děti nůž se škopíčkem na krev a koudel, kterou měla nezbedníkovi vycpat břicho. Nejznámější postavou byla však Lucie, která má svátek 13. prosince. Je tradiční spojovat její jméno s kultem světla. Byla patronkou typické ženské práce – předení.

Nelze při této příležitosti nevzpomenout na významnou herečku Boženu Naskovou, která čítávala v rozhlase o Vánocích z Babičky Boženy Němcové. Napadá nás srovnání s nedávnou nepodařenou relací v Českém rozhlase v rámci pořadu Příběhy slavných. Scénář se soustředil zejména na osobní život Boženy Němcové podávaný jako rozmluva dvou žen tónem pomlouvajících. Ze spisovatelčina díla nebylo téměř nic tlumočeno. I když Babičku jako skvělé literární dílo většina z nás zná, připomeňme alespoň úryvek z líčení Štědrého dne s tehdejšími zvyklostmi, z nichž mnohé přežívají do dnešních dnů.

„Na Štědrý den štědře podělen byl kdekdo, i drůbež a dobytek dostaly vánočky, a po večeři vzala babička ode všeho, co k večeři bylo, po kousku, hodila polovičku do potoka, polovic zahrabala do sadu pod strom, aby voda čistá a zdravá zůstala a země úrodná byla, všecky pak drobtý sesbírajíc hodila „ohni“, aby „neškodil“. Za chlívem trásla Bětka bezem volajíc: „Třesu, třesu bez, pověz ty mi, pes, kde můj milý dnes;“ a v světnici slívala děvčata olovo a vosk a děti spouštěly svíčky v ořechových skořepinách na vodu. Jan tajně postrkoval mísu, v níž voda byla, aby se hnula a skořápky, představující lodky života, od kraje ke středu se houpaly; pak volal radostně: „Dívejte se, já se daleko, daleko dostanu do světa!“ - „Ach milý hochu, až se dostaneš do proudu života, mezi víry a úskaliny, až budou vlny lodkou tvého života smejkat, pak budeš vzpomínat toužebně na tichý přístav, z něhož jsi vyplul,“ řekla si tiše matka, rozkrajujíc jablko chlapcovo „na štěstí“ ve příční polovici. Jádra tvořily hvězdu, tři čisté paprsky, dva pak byly neúplné, od červa sežrané. Odložíc je s povzdechem stranou, rozkrojila druhé pro Barunku, a vidouc opět hvězdu zatemnělou, povídala si: „Tedy ani jeden, ani druhý nebude úplně št’asten!“

Božena Němcová vylíčila v této kapitole také prožívání Štědrého večera na Starém bělidle s rozdáváním dárků dětem a zvyky kolem dalších svátků až do Velikonoc.

Těšme se na dobu vánoční a prožívejme ji jako milou rodinnou oslavu třeba s vlastním duchovním obsahem. Je to velká příležitost projevit své dobré stránky, svou citlivost, velkorysost, pokoru a porozumění pro ostatní.

Krásné vánoční chvíle, radost ze života přeje
Marcela Hutarová

Kouzlo, které nezevšední

Připomínka vánoc se rodí v naší mysli už na podzim. Víme, že přijdou, že svět prožije něco hezkého a že záleží na nás, jaké to bude. Řekl bych, že my dospělí máme ty svátky a jejich náladu uloženou v sobě a datum v kalendáři nám jenom potvrdí, že už ji smíme projevit.

Ten, kdo měl štěstí, že prožil dětství s rodiči, tomu Štědré večery prvních let splynuly jistě v jeden jediný velký dojem. Ty sváteční chvíle v nás setrvaly se vším svým tajemným kouzlem. I když jsme věděli, že Ježíšek, to že je tatínek a maminka, naše fantazie si je ochotně krásnila. Ano, určitě jsme zahlédli mihnout se kolem okna zlatou záři a stromeček najednou vypadal mnohem zářivěji než ten, který jsme už týden viděli svázaný v koutě chodby.

Vytváří se živoucí kruh minulosti a dneška. Pod vánočním stromkem se v neviditelném sepětí setkávají generace.

Od dárků jsme se brzy dostali k objevu, že dávat je vzácnější než přijímat. Vánoce jsou především svátky lidského přiblížení, sčítáním přátel, štěstím dětí. I tak britký kritik

lidské malichernosti, jako byl Jan Neruda, si to uvědomil: „Kdybych měl zrušit všechny svátky v roce,“ napsal, „Vánoce bych tam nechal.“ Protože svět, který slaví Vánoce, zapomíná na sobectví, myslí na radost druhých, projeví své nejlepší stránky, ukládá je do povahy dětí. V lidském nitru se rozezní struny, které ve všedních dnech mlčí.

Ale buďme upřímní: je tomu tak vždycky? Jak přibývá dnů v prosinci, zdá se mi, že vzduch houstne napětím. Všechny jako by ovládla myšlenka: mít! Mít, koupit, zmocnit se, urvat. Zahrnujeme děti dary velkými, většími, co největšími. Můj otec byl v jedné zimě zaměstnán v jiném městě, než jsme bydleli, a přijel v poslední chvíli, aby byl na Štědrý den s rodinou. Neměl už čas nakupovat? Vzal v kanceláři pár tužek, zabalil je cestou do novinového papíru a tak mi je, školákovi, položil pod stromek. Na ten dárek nezapomenu nikdy.

Víc než dary hřeje teplo vzpomínky. Někteří moji známí považují posílání vánočních pozdravů za pošetilý zvyk. Ale v naší zemi má úvaha Vánoc od pradávna hluboký výraz sblížení s přírodou, se stromy, se zvířaty – a také s lidmi. Ano, pro mne jsou Vánoce příležitostí projevit lásku. Můj přítel Karel Hoger mi jednou svěřil, že věnuje vánoční večer jakési mravní inventuře. „Komu jsem celý rok patřil jako herec i jako člověk?“

Já si navíc podávám na dálku s lidmi ruce.

František Kožík (z knihy „Tisíc slov o lásce“)

I já jsem jako malá holka prožila válečné Vánoce v roce 1944. Byly výjimečné a smutné, byly bez táty. Na Mikuláše musel, jako manžel poloviční židovky, odejít do pracovního tábora někde na bývalých hranicích naší republiky. Natschung – Načetín byla poslední československá železniční stanice na hranicích s Německem.

Budoucnost nebyla tím, co lze očekávat se zvědavostí, nadšením a vírou. Naopak – byla to černá díra, nejistota, možnost nenahraditelné ztráty! Před několika lety odešla do nenávratna mámina maminka, babička, která s námi žila. Dnes si vůbec nedovedu představit, jak muselo být mámě, když ji časně ráno v září 42 musela odvést do transportu. Máme doma dva dojemné lístky, které se jí podařilo vyhodit někde během cesty.

Ted' jsme seděli kolem malého vánočního stromku, v nouzovém bytě získaném pouze dobrou vůlí majitelky malého truhlářství, která ztratila syna a snachu za heydrichiády, její malý vnuk žil v táboře ve Svatobořicích, a co se s ním stane v budoucnosti, bylo v té chvíli ve hvězdách.

Přesto se nám nějak podařilo udržet si Vánoce jako svátek lidské lásky, pod stromečkem ležely drobné dárky – několik sešitů, pár tužek, pastelky...možná i nějaké knížka nebo kousek oděvu, to už si nepamatuji a, bohužel, už nemám nikoho, koho bych se mohla zeptat.

Jedno je mi však jasné – i takové smutné vzpomínky jsou součástí Vánoc a možná i symbolem nezlomnosti lidského ducha – seděli jsme kolem stolu sice bez táty, ale ten tu byl přítomen v našich srdcích, především díky mamince, která i tak nějak dokázala vykouzlit pocit rodinného společenství a lásky. A rozhodně i víry ve šťastné setkání ve svobodném státě.

Vzpomínka na tyto válečné Vánoce bojuje i dnes s úzkostí – moc bych přála všem dnešním dětem, aby nic podobného nemusely prožít!

Jarina Žitná

„Největší a nejstarší láska je láska k životu!“

(Plutarchos)

Vánoční sen – o knihách nejmilejších

Měl jsem sen. Vznešený, krásný, vánoční sen. Mám jedinou obavu: nebude vám smutno, když vám jej budu vypravovat?

Na počátku mého snu bylo velké a vysoké stoupání, tak mocné unášení to bylo a směřovalo prudce do daleka, jinam z této země. Přestal jsem být sám sebou a stal jsem se jen částí toho vzrušujícího letu, toho nebeského vytržení.

Nebeského – to bylo slovo, které čekalo na vyslovení. A světla, oslnivá a nehmotná, přicházela z neznámých zdrojů a zněla hudbou, kterou mohl stvořit jen nebeský Mozart. Uvěřil jsem, že jsem v nebi, a jakmile jsem uvěřil, pomyslení se stalo skutečností. Jakkpak se tahle hudba poslouchá českým duším, napadlo mi.

A hle! Pouhý nápad, sotva jsem si ho uvědomil, zazněla mi vstříc nová hudba. V jejím lehkém rytmu jsem poznal zlaté zavlnění našich polí (což kdy tak zazvonila zlatá pšenice jinde?) v jejím nápěvu zavlály fábory našich májí, mihl se v ní pohyb mužských ramen a sládl to v ní přilnutím dívčích boků (což tak kdy rozkvetly ženy zrozené jakoukoliv jinou půdou?). A krev se mi naplnila radostnou důvěrou. Nebesa – ať mne čert vezme, není to nebeský Smetana? Zdá se, že pracoval s Dvořákem. Ta chvála domova – to je Fibich. A že jim tu kouzelnou kantilénu připsal Suk! Jen nebe dokáže stvořit tak plné akordy.

Čí je to tvář, která mi teď zazářila vstříc? Svlékám ze sebe bázeň i ostych. A tak jen úcta mi zůstala. „Jste to vy, Josefe Kajetáne Tyle? Vidím tvář, jejíž každý dech byl obětí. Spojil jsem svou přítomnost s časem toho, který se stal duchem svatým našeho divadla. Nejskromnější z Mistrů vidí moje rozpaky a jeho bledá tvář, nad níž vlaje měkký černý vlas, je prozářena vědovostí a laskavostí. A on sám mi připomíná: - Nechtěl ses tázat? Vaše nejmilejší kniha – která to byla?

Napjatě čekám, vidím knihu ve zlaté vazbě. Čtu název „Mistrovský kus“. Ale takovou knihu u nás vůbec neznáme. A při tom Národní divadlo se otřásá potleskem při vašich hrách. Stín přeběhl jeho jasnou tvář. To slétl nad Tylovo čelo havran vzpomínky. Jen tisícinu toho porozumění zaživa! řekly jeho oči. Kam se ta kniha poděla, Zničil jste ji? Tyl vrtí hlavou: - Nenapsal jsem si. A přece je mi nejmilejší. To je ta, na kterou jsem se nejvíce těšil! Když jsem byl vyhnán z Prahy a nádeničil jsem na venkově utrmácen a zničen, toužil jsem zoufale po lehčí existenci, abych se mohl vrátit ne literární dráhu. A tuto hru jsem chtěl napsat.

Připomínám si jeho dopisy z posledních let, prosby o almužnu, volání opuštěného do prázdna. A už jste neměl sil? Byl bych potřeboval alespoň jedinou ruku, která by mi pomohla. Jedinou hlavu, která by mi uvěřila. Abych unikl nemoci a bídě, nemoci z bídy. Tu vidím, jak se vedle Tylovy postavy objevil anděl. Má krásné černé vlasy, přecházející až do modra, má hluboké či, plné krásy. Nemůže to být anděl. Je to žena.

Uhodla mou myšlenku. V její dlani se objevil rukopis s názvem „Cizinka“ Hluboké oči proti mně byly směsí hořkosti a vysokomyslnosti. Ano, říkaly. Cizinka ve svém okolí, mezi nevraživým světem.

Kdybyste to byla napsala, paní Boženo...

Každá odvaha má hranice, každá síla a každá hrdost. A tam, kde není důvěry k žádnému sebeprostšímu citu... Tam, kde se lidé bojí přiznat k lásce a kde se vůbec bojí milovat.. Vzpomínal jsem na její léta, škrcená nouzí. – Ne, zachytila moji myšlenku, almužna by to nebyla zachránila. Mravní úvěr, dar důvěry, toho je třeba.

Je mi úzko. Nejmilejší knihy? Ale jsou Vánoce a obě nesmrtelné tváře se usmívají. Mají všechno trápení v sobě dávno rozsouzeno a smířeno. Ale má hladová touha se musí nasytit radostným slovem. Za kým se obrátit?

Mohutná tvář ověčená sivým vousem. V očích duše Olympana. Nadzemský úsměv na pevných ústech. Vrchlický. Nejmilejší kniha příteli? Nejdražší a nejvzácnější? Tento rukopis. Proč? Protože jsem se s ním nejtíž loučil. Kdy? Eh! Tady už se nato nemyslí. Ale když to chcete vědět – tedy tehdy, když řekli: papírová pyramida. A nevěděli o pyramidě noci, jimiž se vzpínala jako štvaná moje práce, abychom dohnali Evropu. Stále je ještě u vás pracovitost lidem ke škodě?

Tolik uznání, Mistře...A víte, že uznání celého světa dokáže zvrátit jeden obratný zákeřník? Tady už je nebesky jasno, ale tam dole to umí pořádně bodnout, když dáváte, sloužíte, jen na druhé myslíte a ne na sebe, a oni vám pak řeknou: trouchnivějící pařez. A tehdy, víte, tehdy si vzal oheň tyto verše. Nebo snad ani nebyly napsány, nevím už, je to jedno, míza byla podřata.

Loučím se s jeho pohledem, jsem rád, že ještě vidím, jak jas zapuzuje mrak vzpomínky a dávám se na novou pout'. Obracím se po siluetě Viktora Dyka. - Byl bych rád napsal knihu „Kruté dítě“. Ale nepřátelství přece jen oslabuje. Už tím, jak často musíte stírat bláto. Nezbylo tedy ani dost chuti, ani dost vůle, ani lásky.

Miloš Marten přichází s „Pohádkami“, které jsme nečetli a ani číst nebudeme. A řady jiných. Nejmilejší knihy? Ty, před nimiž jim zima nepochopení a zlomyslnosti zmrazila ruce.

Konečně známá nebojácná tvář. Můj milý Jiří Mahene, co vy mi řeknete? Člověče, copak to necítíte? Nejdražší je nám vždycky to, co chceme psát. A když nám vypadne pero, když zeslábnou ruce, je nám dílo o to dražší, že je neuskutečnitelné.

Ale to příliš smutné. To víte, když se lidé hrdlují, nemyslí na to, že smrt nám každému přisoudí i poctivost i důstojnost. Nechte tlouci umělce hlavou do zdi, říkává se, když je prázdná, nebude jí škoda, když v ní něco je, probije si cestu. Ale nejsou jen zdi, jsou také kameny házené zezadu..

-Jak tomu zabránit? Zkuste jim o tom říci! Vždyť dnes už nejde o halíře. Jen o trochu slušnosti, pochopení a tu by měl dát pocit sounáležitosti. Na hrob se házejí růže Proč tedy po živých kameny?

- Myslíte, že bych to měl říci?

- My už bolest necítíme. Zejména teď' o Vánocích je nám krásně. To asi nevíte, že láska, která se šíří po světě, vznáší se sem k nám vzhůru jako sníh, sníh něhy, která padá zdola vzhůru. Využijte těchto svátků v srdcích! Říkám vám: at' trpí, kdo chtějí lovit v hlubinách člověčenství, at' se mučí a objímají se s bolestí. Ale svět okolo by si měl vzpomenout – než udeří – na rány těch, kteří jsou zde nahoře, a říci si: Musí to být?

Poslední slova slyším slabě. Tvář s bradkou ustupuje, ztrácí se a má bytost se řítí zpět, rojem hvězd, které nabývají opět své každodenní podoby. A náhle přestane znít hudba.

Jsem doma. Ale mé oči musí být příliš oslepeny, protože – když je upru na knihovnu – vidím tam novou řadu knih, knih neznámých, knih nenapsaných, knih nejmilejších. Kdo nás o ně připravil?

Můj sen skončil. Na stole vidím třpyt třásní, barvy nebeských síní. Láska vyšla dnes z tajných úkrytů a chodí po světě. Dává štěstí dětem a radost jejich očí se dotýká srdcí lidí. Jsou Vánoce, svátky dobrých úmyslů, pohody, smíření.

Zlo nekončí proneseným slovem. Jeho cesta je tím teprve nastoupena. A rány se nehojí tak lehce, jak snadno kámen opustí dlaň. Vím, že lidé žijí příliš ve spěchu, aby našli čas pro chvíli citlivého, pokorného zamýšlení. A příliš pyšně, aby se dokázali sklonit před lidstvím druhého.

Ale přece jen jsem vyprávěl svůj sen. Sen, který jsem si vymyslel. Myslel jsem při tom na lidi dobré vůle!

František Kožík „Válečné Vánoce 1944.“

Kaleidoskop

Le soleil d'Austerlitz

Podle legendy šířené samotným vítězem bitvy, francouzským císařem Napoleonem, se nad bojištěm ráno 2. prosince v 7,30 objevil zářící kotouč slunce, který signalizoval vítězství. Je známo, že legendy doprovázejí nejrůznější významné události – faktem však zůstává, že právě 2. prosince 1805 se v oblasti mezi obcemi Telnice a Tvarožná nedaleko Brna odehrála bitva, která podstatně ovlivnila tehdejší (i následnou) situaci v Evropě.

Francouzský císař Napoleon tu na hlavu porazil Spojence – ruského cara Alexandra a jeho nejlepšího vojevůdce generála Kutuzova a vojska Rakouského císařství vedená císařem Františkem I.

Tato bitva vešla do dějin vojenství a uvádí se jako příklad vítězství taktiky a organizace francouzské Grande Armée. Napoleonovo vítězství definitivně rozbilo tzv. III. koalici a mělo vliv na další uspořádání státních celků ve střední Evropě, hlavně v tehdejší Římsko – německé říši.

Středem utkání se staly Staré vinohrady, bojiště zaujímal rozlohu asi 8 km do šířky, 6 km do hloubky, tedy asi 120 km čtverečních. Od severozápadu k jihovýchodu jím procházelo tzv. Pratecké návrší, důležitými místy utkání se staly kóty 298 - Staré vinohrady a 324 Pratecký kopec, na kterém dnes stojí památník bitvy, monumentální Mohyla míru s muzeem, kaplí a fantastickým rozhledem do okolí, které dnes ničím neprozrazuje krvavé události zmíněné bitvy. Napoleonovo velitelské stanoviště bylo na kótě 286 na kopci Žuráň.

Bitva byla svědkem geniální taktiky na straně Francie a zmatků mezi příslušníky rakouských a ruských armád způsobených nedostatkem informací a nedokonalými překlady rozkazů a pokynů do ruštiny. Spojenci byli informováni až po půlnoci v den bitvy, dispozice jednotlivým útvarům byly dodány pozdě. Z toho vznikly obrovské zmatky, prolínání a vzájemné překážení si spojeneckých armád, což, samozřejmě, usnadňovalo akce francouzské armádě.

Spojenci byli nuceni si přiznat porážku a 4. prosince se u Spáleného mlýna sešel Napoleon s poraženým Františkem I. Dojednali příměří, které bylo podepsáno 6. prosince na zámku ve Slavkově. Rakousko ztratilo velké části italského a německého území, celkem asi 63 tisíc km čtverečních, na kterém žilo asi tři miliony lidí a bylo povinno zaplatit Francii válečnou náhradu asi 40 milionů francouzských franků.

Ruská armáda se stáhla domů, mírová smlouva mezi ruským carem a Napoleonem nebyla nikdy podepsána.

Bitva se odehrávala za husté mlhy, což jen zvyšovalo zmatek a ztěžovalo orientaci nedostatečně informovaných spojeneckých vojsk, konečný ústup Spojenců byl katastrofou – snažili se totiž uniknout po hrázi mezi zamrzlými rybníky, ale výbuch na hrázi je zahnal na led, který byl sice pevný, ale nevydržel nejen jejich váhu, ale také zásahy nařízeného odstřelování francouzskými děly. Tahle hrůza je sice možná také jen legendou, ale faktem je, že únik se podařil pouze asi osmi tisícům vojáků.

Mrtví byli pohřbeni asi do 22 masových hrobů, zranění byli ošetřováni především v nemocnicích v Brně, ale i v okolí.

Památník míru na Prateckém kopci vévodí celé oblasti a zůstává svědkem nejen slavné bitvy, ale především zbytečného utrpení lidí.

Další oběť revoluce

Jmenoval se *Vlado Clementis* a byl to Slovák, narozený 26. září 1902 v Tisovci. Na základě inscenovaného procesu s Rudolfem Slánským byl souzen, odsouzen k smrti a popraven 3. prosince 1952.

Byl politickým diplomatem, umírněným komunistou a po smrti Jana Masaryka se stal ministrem zahraničních věcí Československé republiky.

Vystudoval právnickou fakultu ÚK, angažoval se v socialistickém hnutí akademické mládeže, byl neoficiálním vůdcem tzv. „davistů“ (časopis DAV) a v r. 1924 vstoupil do kumunistické strany. Živil se jako advokát v Bratislavě, v letech 1935 – 38 byl poslancem Národního shromáždění. V březnu 1939 emigroval do Paříže, ovšem jeho další plány zůstaly nesplněny. Odvážil se totiž veřejně kritizovat pakt Molotov – Ribentrop, za což byl vyloučen ze strany. Od r. 1939 spolupracoval v emigraci s Hodžou a Osuským – společně vydali memorandum o postavení Slovenska v budoucím poválečném státě.

Po původní internaci ve Francii se stal vojákem – nováčkem, členem vznikající čs. jednotky v Agde. Situace s internací se opakovala i po příjezdu do Velké Británie, byl však propuštěn po intervenci československé exilové vlády. Stal se pak mluvčím londýnského vysílání pro Čechy a Slovensko – vystupoval pod jménem Peter Hron.

Ve 45 roce byl opět přijat do komunistické strany, stal se státním tajemníkem na ministerstvu zahraničních věcí (později ministrem!) na IX. sjezdu KSČ byl zvolen za člena ÚV KSČ.

Tam ovšem v krátké době jeho kariéra končí. V lednu 51 propukl vykonstruovaný proces s protistátní skupinou Rudolfa Slánského – o vině nebo nevině bylo předem rozhodnuto v Moskvě – výsledkem byla exemplární poprava 11 lidí – byl mezi nimi i Clementis – 3. prosince 1952.

Typické pro tehdejší dobu – v r. 63 byl rehabilitován a 30. dubna 68 jmenován hrdinou ČSSR.

Bohuslav Martinů

„Umělec se stále ptá po smyslu života, svého vlastního i lidstva, hledá pravdu. Systém neurčitosti otevírá naše každodenní životy. Tlak mechanizace a uniformity je pro člověka impulsem k tomu, aby protestoval a umělec má jen jednu možnost, jak tento protest vyjádřit a tím je jeho hudba.“^[3] To je výrok velkého umělce, muzikanta „od Pána Boha“, bohužel, možná více známého ve světě než veřejnosti doma. Možná je to proto, že většinu svého

života prožil v cizině a v době totality se u nás, snad s výjimkou „Otvírání studánek“ téměř nehrál.

Narodil se 8. prosince 1890 ve věžní komůrce chrámu sv. Jakuba v Poličce, kde rodina obuvníka a pověžného bydlela. Studoval na Pražské konzervatoři hlavně housle a skladbu, v letech 1922 – 23 byl houslistou v České filharmonii a zároveň žákem Josefa Suka. Od r. 1923 žil většinou mimo vlast, především ve Francii a USA.

Hudební vkus tehdejší doby se značně měnil, pomalu přecházel od impresionismu k vlivům jazzu a folkloru (Stravinský!), což mělo pochopitelně vliv i na jeho tvorbu. Inspirace folklorem se projevila především baletem „Špalíček“ a „Kuchyňská revue“, operě „Tři přání“, jazzovou inspirace vyjádřil v „Jazzové suítě“. Ve třicátých letech se věnoval hodně komorní hudbě ovlivněné neoklasicismem.

V kantátě „Polní mše“ na text Jiřího Muchy a biblických žalmů napsané bezprostředně po Mnichově, vyjádřil své přesvědčení. Věnoval ji „československým dobrovolníkům na francouzské frontě“. Vynikajícím a u nás snad nejvíce známým jeho dílem je opera „Jullietta“ neboli Snář. V jeho skladbách se stále více uplatňuje tzv. „idée fixe“, která budí pozornost.

V roce 1931 se Martinů oženil s Charlotte Quennehen. Po obsazení Francie za války emigrovali do USA, učil na různých vrcholných hudebních institucích. Pobyt v Americe se odrážel v synkopovaných melodiích jeho amerických symfonií, přesto však všechny mají nedefinovatelnou „českou auru“. Známa je 6. symfonie a skladby s lidovými náměty – pozdravy domů. Výjimečné místo v jeho díle zaujímá kantátový cyklus „Otvírání studánek“ na text básníka Miloslava Bureše. Vychází z lidového zvyku čištění studánek na jaře – čistá voda zaháněla zlo a neštěstí. Etické otázky lidské existence řešil pro sebe i své posluchače v „Eposu o Gilgamešovi“ a především ve snad nejznámější a nejoblíbenější operě „Řecké pašije“. Jmenovat další skladby je nošením dříví do lesa.

Po smrti Jana Masaryka v roce 1958 se rozhodl pro další emigraci, opět vyučoval v USA, kde roku 1952 získal i americké občanství. Vrátil se však definitivně do Evropy a od r. 1957 žil v Schonenebergu u Basileje, kde byl také po své smrti 28. srpna 1956 pohřben. Domů se definitivně vrátil teprve r. 1979, kdy byly jeho ostatky převezeny do rodné Poličky. Poslouchat jeho hudbu není právě snadné, ale vždy stojí za to!

Bard české literatury – Karel Čapek

Hrob Karla Čapka a Olgy Scheinpflugové
na Vyšehradském hřbitově v Praze

Karel Čapek – narozen 9. ledna 1890
- zemřel 25. prosince 1938

Spisovatel, novinář, dramatik, překladatel, člen tzv. „pátečníků“, kteří se každý pátek scházeli, aby diskutovali o důležitých věcech tohoto světa, o jeho problémech a možnostech nápravy. Pravidelným účastníkem tohoto sezení býval i prezident republiky T. G. Masaryk.

Karel Čapek se stal během času něčím víc než literátem, po seznámení s jeho dílem pochopíte, že byl něčím jako „svědomím národa“!

Narodil se v rodině lékaře v Malých Svatoňovicích, měl staršího bratra Josefa (malíře a spisovatele – zemřel v koncentračním táboře) a sestru Helenu. Základní školu navštěvoval v Úpici, gymnasium v Hradci Králové a v Brně, filosofickou fakultu ÚK ukončil absolutoriem v roce 1915. Dále studoval v Paříži a Berlíně. Bohužel, měl chatrné zdraví – od mládí trpěl Bechtěrevovou nemocí, což je vážné onemocnění páteře. Tak vážné, že nebyl odveden a ani nebojoval na některé z front I. světové války. Po několika letech pedagogické činnosti se vrhl na novinářinu, pracoval v „Národních listech“, v týdeníku „Nebojsa“, od r. 1921 v Lidových novinách. V letech 1921 – 23 byl dramaturgem a režisérem Divadla Na Vinohradech a později prvním předsedou české větve PEN klubu.

26. srpna 1935 se konečně oženil s herečkou a spisovatelkou Olgou Scheinpflugovou, z Říčné ulice nedaleko Tyršova domu se odstěhoval na Vinohrady, kde bratři Čapkové obývali s rodinami každý jednu polovinu rodinné vily. Znamější však je asi jeho život „Na strži“ nedaleko Dobříše, kterou obdržel v r. 35 jako svatební dar k doživotnímu používání a kde prožil poslední léta svého života. Dnes je tam umístěno jeho muzeum, které stojí za prohlídku!!

Byl neochvějným zastáncem Masarykových idejí i politiky, demokratickým a humanistickým ideálům odpovídá celé jeho rozsáhlé dílo. Tvoří je eseje, romány, dramata, knihy pro děti, fantastické překlady (hlavně z francouzštiny), cestopisy, utopické romány – předchůdce dnešního sci – fi. Je asi všeobecně známo, že dnešní výraz „robot“ pochází z dílny bratří Čapků, jmenovitě z jejich dramatu RUR. I po mnoha letech jsou zajímavé a čtivé jeho fejetony a glosy zveřejňované v tisku – upozorňují na lidskou hloupost, komentují a vysvětlují současné problémy, vrací se k ideálům, o kterých TGM řekl, že pomohly vytvořit republiky, oslavují lidskou práci, lásku a sounáležitost. Zdá se, že některé z nich – především ty, které pranýřují nešvary politického života první republiky a předválečné Evropy – by mohly být napsány i dnes a i dnes by byly aktuální. Vyjadřoval se totiž k obecným problémům společnosti – když čtete jeho slova, uvědomíte si – s patřičným zděšením – jak málo se změnili lidé především u nás doma – a asi se za to musíte stydět.

Mnichov a konec svobodné republiky byl pro Čapka životní tragédií, kterou v podstatě nepřežil. Bylo jasné, že autor takových protiválečných a humanistických dramát a literárních děl jako jsou „Války s mloky“, „Krakatit“, „RUR“, „Bílá nemoc“ a konečně „Matka“, které daleko přerostly svou dobou, se stal více než nepohodlným, byl pronásledován a štván za svůj nesmiřitelný postoj jak okupanty, tak i našimi kolaboranty.

Mohla bych ještě dlouho psát o Čapkovi jako o milovníku přírody a zvířat, o jeho zájmu o cizí etnika (své rozsáhlé sbírky věnoval Náprstkovu muzeu, kde byly digitalizovány), o jeho češtině a výrazových schopnostech, o tom, že byl sedmkrát navržen na Nobelovu cenu za literaturu, o jeho nesmiřitelném postoji k fašismu a nacismu, který vyjádřil ve svých dílech, o jeho „Hovorech“ o „Mlčení“ s TGM – z toho všeho bylo jasné, že dobu po Mnichovu nemůže ve zdraví přežít. Těsně před vánočními svátky 1938 těžce onemocněl. Byla to chřipka, která se postupně změnila v zápal plic a zánět ledvin – konec přinesl plicní edem 25. prosince 1938. Jeho žena pak mohla klidně oznámit gestapu, které ho přišlo zatknout: „Ale ten přece před svátky zemřel!“

Alexandr Isajevič Solženicyn

To je jméno, které se v době totality u nás vyslovovalo spíš šeptem. Jeho životní příběh je nejen zajímavý, ale přímo dokumentuje postavení a život inteligence v tehdejší Sovětském svazu.

Solženicyn je znám jako spisovatel, publicista a politický činitel. Z jeho díla se člověk dozví hodně o životě v koncentračních táborech – gulazích, vězeních a smutném postavení inteligence v jedné z největších světových mocností, jakým byl v nedávné době Sovětský svaz..

Narodil se 11. prosince 1918 v Kislovodsku. Studoval na univerzitě v Rostově, na začátku války však dobrovolně vstoupil do armády, stal se důstojníkem dělostřelectva v Rudé armádě a byl dvakrát vyznamenán za statečnost. Dopustil se ovšem vážné chyby, když se v dopise příteli odvážil kritizovat Stalina. Byl zatčen a osm let strávil v trestných táborech. Byl propuštěn v r. 1953, ale až do r. 1956 pobýval ve vyhnanství v Kazachstanu. V roce 1957 byl rehabilitován a nadále působil ve středním Rusku jako učitel.

R. 1962 vyšlo jeho první – a hned velmi čtené a známé – dílo „*Jeden den Ivana Denisoviče*“ a v r. 1968 byl oficiálně vyloučen ze Svazu spisovatelů. O dva roky později mu byla udělena Nobelova cena míru za literaturu, ale nikdy ji nepřevzal. Obával se odjet z Ruska - nebylo totiž jisté, že by dostal povolení k návratu. Když na západě vyšla jeho další kniha „*Souostroví Gulag*“ byl v roce 74 zbaven sovětského občanství a vyloučen ze země. Žil pak nějaký čas v Německu, pak v USA. Do Ruska se mohl vrátit až v roce 1994, v r. 97 se stal členem Ruské akademie věd a v r. 2008 zemřel na infarkt. Vylíčení poměrů v SSSR na základě vlastních autentických zážitků, zasadilo ránu pověsti Sovětského svazu, proniklo do povědomí světa – literatura tak zase jednou vykonala pěkný kus práce!

Královna francouzského šansonu

Jmenovala se *Édith Giovanna Gassion*, ale celý svět ji znal pod jménem *Piaf* – *Vrbčák*. Narodila se 19. prosince 1915 v Paříži (prý přímo na chodníku), její matka zpívala po kabaretech a otec byl pouliční akrobat. Žádný z nich o děvčátko nejevila příliš zájmu, když otec nerukoval do války, starala se o ni babička, která provozovala nevěstinec v Normandii. Ve třech letech oslepla, ale prý se za několik let zázračně uzdravila, když místní prostitutky mezi sebou vybraly dostatek peněz na pouť k zázračné Terezii v Lisieux (známé poutní místo).

Další etapu svého života prožila jako zpěvačka na chodníku, doprovázela svého otce. Brzy se však osamostatnila a se svou mladší sestrou žila v Paříži především v oblasti kabaretů a zábavních podniků - Pigalle. V šestnácti letech poznala svou první lásku Louise Duponta, se kterým nějakou žila a dokonce s ním měla dceru, která však ve dvou letech zemřela na meningitidu.

Pak ji potkalo štěstí v podobě Louise Leplého, majitele nočního klubu, který rozpoznal její nadání a představil ji ve svém kabaretu jako Mome Piaf. Naučil ji základy pohybu před obecenstvem a navrhl, aby nosila černé šaty, což Piaf na svých vystoupeních důsledně dodržovala celý život. Bohužel však Leplée byl 6. dubna 1936 zavražděn a Edith byla dokonce obviněna ze spoluúčasti na jeho smrti, toto obvinění však nikdy nebylo dokázáno a Edith byla osvobozena.

Dalším významným mužem v jejím životě byl Reymond Assa. Nejenom že s ním žila, ale on obohatil její repertoár a měl zásadní význam pro její vzrůstající kariéru. Několikrát se s úspěchem objevila na filmovém plátnu, jejím prvním snímkem byl film populárního básníka Jean Cocteaua *La Bel Indifférent*. Během doby získávala spoustu významných známostí, mezi které patřily především osoby z umělecké společnosti, např. Maurice Chevalier, později objevila a pomohla prosadit Yvese Montanda, se kterým žila několik let, ale který ji nakonec opustil.

Po válce se z ní stala mezinárodní hvězda první velikosti, koncertovala v Evropě i Severní a Jižní Americe, zpívala v Carnegie Hall a v r. 98 získala cenu Grammy. Záznam pěti velkých koncertů, které absolvovala v pařížském kabaretu Olympia bylo natočeno na CD a tyto nahrávky stále patří ke klenotům v oboru šansonů.

V soukromém životě však Edith tolik štěstí neměla. Její životní láska, boxer Marcel Cerdan zahynul při letecké katastrofě v říjnu 49. Sama přežila tři těžké autohavárie. Bohužel, neunesla divoký život plný úspěchů i pádů a stala se závislou na alkoholu a morfinu. Léčení, ke kterému ji donutili přátelé, nebylo úspěšné.

Její poslední láskou a člověkem, který při ní stál až do konce a naučil se kvůli ní i zpívat byl Théo Sarapé, který jí dosloužil k smrti. Zemřela úplně vyčerpaná v 47 letech na rakovinu jater.

Léta neubrala nic na její popularitě a lásce posluchačů, je pohřbena na pařížském hřbitově Pere – Lachaise a její hrob je neustále pokryt čerstvými květinami, stejně jako nedaleký společný hrob Yvese Montanda a jeho manželky, slavné herečky Simony Signoretové.

Národní umělec Josef Lada

Jen málokterý český umělec si zaslouží titul „národní“ jako Josef Lada. Jeho obrázky a ilustrace zná u nás každý, včetně dětí – svým charakterem jsou totiž nezaměnitelné – a výrazně české. Ladovy postavičky jsou světem sama pro sebe – vyprávějí o životě drobných lidí, o životě na české vesnici – v každém případě vyvolávají úsměv na tvářích diváků, Lada se svým osobitým způsobem vrací k podstatě našeho češství.

Pocházel z jihočeských Hrusic, které provázejí celou jeho příští tvorbu. Narodil se 17. prosince 1887 v rodině místního ševce jako jedno ze čtyř dětí. Vyučil se v Praze malířem pokojů a divadelních dekorací, později se učil i u knihtiskaře a zlatiče. V kresbě byl naprostým – a nutno říci osobitým – samoukem. Při tom se celý život díval na svět pouze jedním okem, druhé si poranil v útlém mládí.

Je znám jako karikaturista, ilustrátor a spisovatel. Myslím, že u nás není nikdo, kdo by nepoznal jeho ilustrace především v knihách pro děti „Kocour Mikeš“, „O chytré lišce“, - je jich tolik, že na stránkách Souzvuků je není možno jmenovat. Ilustroval také knihy Jaroslava Haška, především „Osudy dobrého vojáka Švejka“, Karla Havlíčka Borovského – „Tyrolské elegie“, „Král Lávra“, „Epigramy“, věnoval se i knihám K. J. Erbena a Jana Drdy.

Zároveň byl autorem výprav a kostýmů pro hry a opery v Národním divadle, všichni známe filmovou verzi Drdových „Hrátek s čertem“ (Smolík, Bek, Vránová, Klepáčová, Neuman) – Lada byl hlavním výtvarníkem.

Celkem má na svém kontě asi 400 volných obrazů a 15 tisíc ilustrací.

Dnes je Lada společně s Karlem Čapkem, Vítězslavem Nezvalem a Vladislavem Vančurou pokládán za tvůrce moderní české pohádky – není proto divu, že byl jmenován národním umělcem.

Jako ilustrátorka pokračuje v rodinné tradici Ladova dcera Alena, druhá dcera Eva zahynula těsně před koncem války při bombardování Prahy.

Lada si postavil nesmrtelný pomník v srdcích svých čtenářů – laskavý humor, nadsázka a především ilustrace, které dokreslují děj i myšlenku.

Jen pro zajímavost – po Ladovi byl pojmenován asteroid 17625 – Joseflada – tam se nikdo z nás nedostane. Můžeme však navštívit dvě Ladovy naučné stezky u jeho rodných Hrusic – „Cestu kocoura Mikeše“ a „Pohádkové Hrusice“.

Tak nashledanou!

Potěšte svá srdce – jsou Vánoce!

„Uzavři se světem mír, a pokojem se naplní duše Tvá!“

(M. Hrabica – „Pohlazení na duši“)

Zimní slunovrat – prosinec 2018

Je to okamžik, kdy Slunce vstoupí do znamení Kozoroha, letos tedy přesně 21. XII. ve 23,35 hod.

Pro pochopení střídání čtvera ročních období se vraťme k látce probírané v šestém ročníku základní školy. Mnozí z nás na to už dávno zapomněli, takže...

Že je Země kulatá, to už dnes vědí všichni. Už méně známo je to, že to je koule na pólech mírně zploštělá a obecně se nazývá geoid. Vykonává pravidelně dva základní pohyby. Jednak se otáčí kolem své osy, což trvá přibližně 24 hodin a dělí se na bílý den a noc, za druhé obíhá po eliptické dráze kolem Slunce.

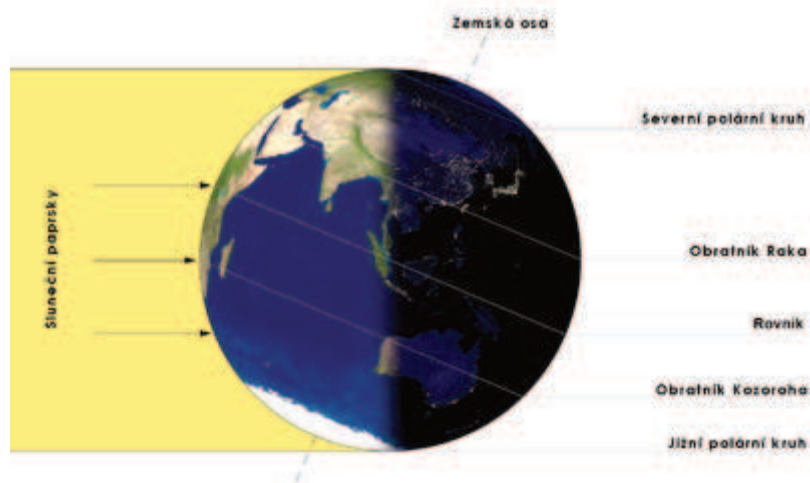
Myšlená zemská osa protíná zemský povrch v bodech severního a jižního pólu a svírá s rovinou ekliptiky (oběhová dráha) úhel 23, 5 stupně. (Rozhodující je, který konec zemské osy je přikloněn nebo odkloněn od Slunce!)

21. března a 22. září Slunce svítí kolmo na rovník a na obě polokoule sluneční paprsky dopadají více či méně šikmo. Tyto dny označujeme jako rovnodennost – na obou polokoulích je stejně dlouhý den jako noc. (12 + 12 hodin)

Od podzimní rovnodennosti 22. září Slunce postupně postupuje na jih, 22. prosince svítí kolmo na obratník Kozoroha – 23,5 stupně j.š. – je to nejdelší den na jižní polokouli a nejkratší na polokouli severní, která je odkloněna od Slunce. Na jižním polárním kruhu – 66,5 stupně v ten den Slunce nezapadá, na severním polárním kruhu – 66,5 stupně vůbec nevychází. Směrem k pólům se počet dní, kdy Slunce nevychází nebo nezapadá zvětšuje - na pólech trvá den nebo noc půl roku.

Na severní polokouli je to opačně než na jihu. Vzhledem k fixnímu náklonu zemské osy Slunce nemůže svítit na zemský povrch kolmo dále než na tzv. obratnících (23,5 st.zeměpisné šířky) - Raka na severní, Kozotoha na jižní polokouli. Od září do prosince se tedy severní polokoule od Slunce odklání, až 22. prosince dochází k tzv. zimnímu slunovratu, sluneční paprsky dopadají kolmo na obratník Kozoroha, na obratník Raka a celou severní polokouli šikmo, 22. prosince je na severní polokouli den nejkratší, noc nejdelší, na severním polárním kruhu Slunce vůbec nevychází a v polární oblasti vládne polární noc, která na pólu trvá až půl roku. Na jižní polokouli je to právě opačně.

Možná, že je to pro nás těžko pochopitelné, ale jasně to vysvětluje změny ročních období, střídání období zimy a léta i různou délku dnů a noci v jednotlivých obdobích.

Znázornění dopadu slunečních paprsků na Zemi při **zimním slunovratu**. Sluneční světlo dopadá kolmo na **obratník Kozoroha**.

Nový, neznámý prvek na scéně

Objevili ho manželé Marie a Pierre Curie a ohlásili jeho existenci 26. prosince 1898.

Nový prvek nazvali radium, jako surovinu pro jeho výrobu používali smolince těženy u nás v Jáchymově.

Marie byla Polka, za svobodna se jmenovala Sklodovská a byla dcerou gymnasiálního profesora fyziky a matematiky. Matka jí brzy zemřela na tuberkulosu. Marie studovala v Polsku a pak na Sorbonně v Paříži. Tam se seznámila se svým budoucím manželem a jako manželé vytvořili nevšední team rodinný (měli dvě dcery, z nichž Irena pokračovala ve stopách svých rodičů) i vědecký. Marie byla v roce 1903 promována doktorkou věd a v r. 1904 se stala mimořádnou profesorkou na Sorbonně a po tragické a neočekávané smrti svého manžela zaujmula na univerzitě jeho místo (jako vůbec první žena v historii univerzity).

Marie a Pierre společně s dalším fyzikem Bequerelem získali společně Nobelovu cenu, Marie ji pak obdržela ještě jednou v r. 1911 – za chemii.

Objev tzv. radioaktivity způsobil revoluci v chemii a fyzice – bohužel, kromě využití ve zdravotnictví, je dnes radioaktivita a její důsledky určitou hrozbou pro lidstvo – záleží jen na nás, jestli ho využijeme nebo zneužijeme.

Téměř zapomenutý pomníček připomíná použití jáchymovského smolince, jako suroviny při výzkumu. Je na něm nápis: „*V rudách tohoto místa v r. 2898 Marie Curie-Sklodovská a Pierre Curie objevili prvek radium, aby sloužil životu, díky horníkům a vědě radiové prameny a léčba prozařováním přinášejí zdraví statisícům!*“

Zánik Československa po 74 letech trvání

Je 31. prosince 1992, do půlnoci už mnoho nechybí. Stojíme na rampě Pražského hradu (a nejsme tu sami!), v ruce sklenku vína, které jsme si přinesli (a tenhle nápad měla většina těch, kteří tu stojí s námi v tiché jednotě) a čekáme na okamžik, který oddělí dvě země a její obyvatele, kteří žili společně 74 let. Odbíjí půlnoc, světla dole ve městě zhasla, skupina mladých zpívá českou státní hymnu. Je úplné ticho, lidé mají slzy v očích a vzájemně si tiše připíjejí – jakoby čerpali sílu na to, co zákonitě musí přijít. Československá republika je minulostí, teď tu stojí vedle sebe dvě republiky – Česká a Slovenská. Změní se něco mezi námi?

Bohužel, není to prvně, kdy k něčemu takovému došlo – ovšem za německé okupace to bylo něco úplně jiného, byl to zásah cizí velmoci a doby, která neúprosně směřovala k druhé světové válce.

Dnes však došlo k rozdělení – ne z vůle lidu, ale z vůle politiků. Je nepochybné, že důvodem byla trvalá nespokojenost slovenské části státu, měla jistě své historické předpoklady. Pamatujeme si ještě dobře spory o „čárku“ v názvu republiky, změnu zřízení na federální uspořádání státu - a další a další události, které uvolňovaly vztahy mezi našimi národy. Referendum, požadované většinou našich občanů hlavně v českých zemích, nebylo nikdy vyhlášeno. Místo něho se už v červenci 92 dohodly vítězné strany (v Čechách ODS, na Slovensku HZDS) ústy svých zástupců Klause a Mečiara, dohoda byla podepsána 26. srpna 1992 a vešla v platnost právě na Silvestra roku 92. Následovaly dohody o hranicích, finanční vyrovnání a schválení nových ústav obou států.

Společná historie jednoho státu končila, zkušenosti posledních let však ukazují, že jsme si stále blízko a bratrské vztahy nebyly porušeny, možná spíš naopak!

Kaleidoskop připravila Jarina Žitná (literatura – Wikipedie, tisk, literatura)

Zprávy z jednot a žup

Se Sokolem na Sokol (562 m.n.m.)

V sobotu 17. listopadu se konala velká akce pořádaná sokolskými župami Libereckého kraje (Ještědská, Jizerská, Krkonošská) při příležitosti výročního roku 2018, kdy slavíme 100 let svobodného novodobého státu, na jehož vzniku i historii má Sokol svůj podíl.

Výstup na vrch Sokol pořádá sokolská jednota na Malé Skále každoročně, letos s námi sté výročí vzniku státu snad slavil a svatý Petr, který nám seslal krásné, slunečné, o když chladné počasí – teplo jsme si na akci přinesli sami.

Akce byla zahájena proslovy starosty obce M. Rezlera a starosty Sokola Turnov Milana Hejduka u památníků místních rodáků – plk. Ladislava Bobka, letce RAF a plk. Čestmíra Šikoly, radisty paradesantní skupiny Clay, přímého účastníka listopadových událostí v r. 39, dlouholetého člena výboru T. J. Malá Skála.

U pomníku stála sokolská stráž v kroji, byly položeny dva věnce a tři chlapci z Malé Skály zazpívali českou hymnu.

Účastníci pak vystoupili na vrch Sokol, kde je umístěna plaketa zakladatele Sokola dr. Miroslava Tyrše. Tam promluvil starosta místní sokolské jednoty bratr Pavel Šípoš (projev uvádíme), byly rozdány pamětní listy a překvapením pro účastníky bylo i malé, ale srdečné pohoštění.

Účastníci pak odešli dolů, při čemž odpovídali na otázky jednoduchého kvízu a před pátou hodinou se shromáždili na břehu Jizery, kde se – sice trochu opožděně – konal ještě Večer sokolských světél – vypouštění lodiček se svíčkou – každý plamínek symbolizuje jeden tragicky předčasně ukončený život, položený za naši svobodu. Večer sokolských světél se už tradičně koná v době kolem 8. října – to je datum rozpuštění Sokola v době druhé světové války a následující persekuce jeho členů.

Program byl zakončen koncertem písničkáře Jaroslava Hutky v místní sokolovně.

Akce „Se Sokolem na Sokol“ se letos zúčastnila skoro 200 sokolů ze jmenovaných tří sokolských žup, ale také rodiny s dětmi, turisté a návštěvníci a občané Malé Skály. Na organizaci se podílely sokolské jednoty na Malé Skále a v Turnově a obec Malá Skála.

Na vrcholu

Sokolovna na Malé Skále

Projev starosty jednoty bratra Pavla Šípoše

Vážení přítomní, vážené dámy a pánové, milé sestry a bratři!

Vystoupili jsme sem na vrch Sokol a k Tyršovu památníku, abychom při příležitosti Mezinárodního dne studentstva a listopadových událostí v r. 1939 a 1989 si připomněli boj za svobodu a demokracii.

Dr. Miroslav Tyrš spolu s Jindřichem Fugnerem a dalšími před 156 lety založili Sokol. O 55 let později právě masovost, organizovanost a ideály tohoto sokolského hnutí, jako je svoboda, demokracie, čestnost, láska k vlasti se významně podílely na vzniku, formování, rozvoji i budoucí obraně našeho samostatného státu. Sokolské hnutí zakazovala monarchie, Sokol zakázali nacisté, zakázali ho komunisté.

Tomáš Garrigue Masaryk v závěru svého života řekl: „Státy se udržují těmi ideály, na kterých vznikly“.

Po sametové revoluci v r. 1989 byly tyto ideály opět obnoveny. Máme parlamentní demokracii, žijeme v bezpečné a tolerantní zemi, máme dostupné vzdělání, muži a ženy mají stejná práva, také činnost Sokola byla obnovena. Tak proč se dnes, 17. listopadu scházíme právě tady u Tyršova památníku?

V dnešním globalizovaném a nestabilním světě, plném turbulencí a změn, v dnešní konzumní společnosti plné dezinformací dostávají demokratické hodnoty opět pěkně na frak.

Jedinou obranou demokracie je vzdělanost, znalost historie, odolnost jedinců, nás všech, vůči propagandě, odolnost vůči desinformacím, které na nás působí z mnoha stran.

I v roce 1938 a také v r. 1968 byla na začátku pouze slova, ale během doby k nám vtrhla cizí vojska a velmoci nijak nezasáhly.

Budme proto angažovaní, budme aktivní, starejme se o to, co dělají zastupitelé, co konají naši poslanci, co politici v Praze, co říkají v Moskvě, jak se chovají v Číně, jak nás a náš stát zastupují v Bruselu.

Trvejme důsledně na dodržování demokratických principů a hodnot, nenechme se v zájmu chamtivosti a zisku likvidovat hodnoty budované po generace našimi předky, pozdvihneme znovu vlasteneckou hrdost, nepřipusťme, aby byla ohrožena suverenita našeho státu.

Je to náš stát, jsou to naše životy, životy našich dětí, je to naše budoucnost!

Podle zpráv účastníků zpracovala Jarina Žitná, foto Mirek Brožek, Sokol Liberec I.

Noc sokoloven – zajímavý nápad z Podivína

K noci sokoloven se připojil v pátek 21. září i Sokol Podivín. Připravil akci „Tělocvična potmě“. V sále bylo zhasnuto a všichni přítomní si mohli vyzkoušet, jak se dá cvičit potmě. Večerní tmavá sokolovna byla ozářena světélky ze svítících tyčinek, kterými bylo osvětleno a orámováno několik stanovišť. Šikulové si mohli přelézt světélkovanou stěnu na žebřinách a prolézt tunelem. Potom zatočit světelnou obručí a zářivými míčky se trefovat do kuželek nebo kruhových cílů.

Zvědavců bylo dostatek a tak bylo v tělocvičně rušno po celý večer.

Martina Robošová – převzato Ze Zpravodaje župy Slovácké „Sokol v kraji TGM“.

Sokolu v zahraničí se dostalo zvláštní ocenění ČOS

Dne 9. října uspořádala Česká- Obec Sokolská společně se Senátem parlamentu České Republiky slavnostní setkání a předání ocenění zahraničním sokolským organizacím v prostorách Senátu ve Valdštejnském paláci v Praze.

K deseti přítomným delegacím zahraničního Sokola promluvil předseda Senátu Milan Štech, dalším řečníkem byl místopředseda Senátu a nakonec pronesla projev sestra starostka ČOS Hana Moučková, která ve svém citlivém proslovu zvláště vyzdvihla zásluhy zahraničních sokolů v dobách, kdy sokolská činnost ve vlasti byla omezena, ne-li zakázána.

Podíl na zachování sokolských tradic nesl Sokol v zahraničí po mnoho desítek let nejen v tělocvičnách, ale i na poli kulturním a společenském. Ocenila zvláště pořádání sletů v zahraničí, kterých se účastnily zahraniční Sokolské jednoty z celého světa a tím se tedy zachovala jejich kontinuita. Tím nám sestra starostka poděkovala za naši dlouholetou sokolskou činnost v zahraničí. Po projevech byly představeny delegace jednotlivých zahraničních jednot, jejich historie a současná situace a předány krásné upomínkové medaile a zajímavé obrazové dokumenty ze sletu. Celou ceremonii moderoval v češtině a angličtině br. Michal Burian.

Tento slavnostní akt byl hudebně doprovázený sborem Gaudium Praha. Po ukončení oficiální části jsme byli pozváni k prohlídce Valdštejnského paláce za doprovodu s výkladem o historii těchto prostor.

V přílehlých salóncích jsme byli pohoštěni a kolem sklenky vína se vytvořily skupiny a živé srdečné diskuze za doprovodu hudby souboru „Vycpálkovci.“ Odcházeli jsme s pocitem plného uznání naší, ne vždy lehké, sokolské činnosti v zemích kde jsme žili a žijeme.

Díky za toto ocenění, které předáme našim jednotám a našim starším i mladým členům, aby i oni dál šířili dobré jméno Sokola v cizích zemích.

Helena Kopecká,
místostarostka Sokola Paříž

Mohelnická lípa

K 100. výročí vzniku naší republiky a na počest *XVI. Všesokolskému sletu 2018*, zasadily ženy ze *Sokola Mohelnice*, cvičenky sletové skladby *Ženobraní*, lípu - symbol naší státnosti.

Tato lípa nám bude připomínat nezapomenutelné chvíle, které jsme prožívaly po celý sletový týden v Praze.

XVI. Všesokolský slet 2018 je úspěšně za námi.

Těšíme se za šest roků na příští XVII. Všesokolský slet v roce 2024.

Cvičenky *T. J. Sokol Mohelnice*, vedoucí *Zdenka Krbcová*

„ Naše památka bude žít tehdy, pokud jsme si ji svým životem zasloužili!

(Plinius)

Dvě velké ztráty

Když někdo zemře po životě plném práce, úsilí, vítězství – a je mu devadesát let, je to smutná zpráva a bude se nám stýskat – ale, bohužel, je to života běh, na kterém nemůžeme nic změnit, cesta byla ukončena.

Když však nenadále zemře žena, které je 48 let a má doma dvouleté dítě – kloučka, je to tragedie.

V posledních dnech Sokol – a tady nás všechny – postihly dvě takové ztráty.

Věra Ružičková

Je obecně známá jako členka vítězného družstva sokolských gymnastek na OH v Londýně r. 1948. Od malička projevovala značné pohybové nadání, kromě gymnastiky se věnovala plavání, skokům do vody a za SK Židenice hrála basket.

Do Londýna odjížděla jako náhradnice – byla nejmladší z družstva. Ani ona sama netušila, že vše dopadne jinak. Nakonec musela nastoupit jako členka základní sestavy družstva – onemocněla totiž jedna ze dvou sester Misákových, Eliška. Byla to obrna – v té době prakticky neléčitelná a Eliška zemřela v londýnské nemocnici asi 10 hodin po ukončení soutěže. Místo nadšení a radosti z vítězství jen smutek a pláč. Věra však i v těžkých podmínkách, kdy na ni během soutěže musela plně doléhat obrovská zodpovědnost, neztratila nervy a dopadlo to tak, že v neoficiálním bodování soutěže se umístila jako šestá (druhé nejlepší umístění v rámci družstva). Československé družstvo zvítězilo a získalo zlaté olympijské medaile za gymnastiku. Věra se pak celý život věnovala gymnastice především jako trenérka, podílela se na založení Českého klubu olympioniků a nesmírně obětavá a činná byla při obnově Sokola po pádu totality. Tam její jméno otevíralo i brány, které se daly otevřít pouze stěží. Měli jsme ji rádi a vážili si jí! V roce 2016 byla odměněna státním vyznamenáním – Medailí za zásluhy.

Radka Daňková

Nesmírně obětavá cvičitelka zákyň, v posledních letech ústřední vedoucí cvičitelského sboru starších zákyň ČOS. Na posledním sletu zodpovídala za skladbu „Cirkus“ a řídila její provedení.

Narodila se 21. června 1970 a zemřela 16. listopadu 2018.

Do tělocvičny ve Vyškově přišla v 6 letech, začínala sportovní gymnastikou. Byla všestranná, pohybově nadaná – volejbal, lyžování, plavání, turistika (milovala hory). Po maturitě na Střední průmyslové škole v Jedovnicích odešla studovat na VUT v Brně. Vysokoškolské studium ukončila v roce 1993 a začala svůj volný čas věnovat dětem v Sokole. V 18 letech se stala členkou Hanáckého folklórního souboru Trnka, kde zúročila své pohybové nadání. Stala se vedoucí pohybové složky, později uměleckou vedoucí a choreografkou. Tyto získané zkušenosti využila při tvorbě hromadných skladeb pro sokolské Brno a při sestavování pódiových skladeb v sokolských soutěžích TeamGym. Milovala lidový tanec a stepovala v taneční skupině Dřeváci.

Jako vedoucí ústředního cvičitelského sboru starších zákyň ČOS byla všeobecně uznávána – a děti v její mateřské jednotě ji milovaly. Na věnci na její rakvi byla stuha s nápisem: „*Všechny Radčiny děti!*“

Co na to říci? Osud si nevybírání a je nutno ztráty přežít a nenechat se zlomit. Jen tomu dvouletému klukovi mámu nikdo nenahradí!

Věro a Radko,
Nezapomeneme! Na společně prožité krásné chvíle, na všechno Vaše úsilí a snahu, za to, že jste tu byly a mohli jsme alespoň kousek cesty jít s Vámi.

Dnes tedy naposled: „*Nazdar!*“

Jarina Žitná

Závěrečné slovo...

A život půjde dál...

Každý z nás se asi ptá, co mu, jeho rodině a vlastně nám všem v příštím roce život přinese. Určitě nebudeme sekát led a hledat předpověď – jako u Erbena. I když víme, že na mnoho událostí nebudeme mít v podstatě vliv – přece jenom toho hodně bude záviset na nás samých, na tom, co si myslíme, v co věříme a o co budeme usilovat. Úkolů máme kolem sebe víc, než jich stačíme splnit.

Právě čtete poslední letošní číslo Sokolských souzvuků. Myslím si, že už by Vás konečně mohlo napadnout, že potřebuji pomoc! Pomoc při hledání vhodných a zajímavých námětů, pomoc, kterou by mohly přinést všem Vaše zkušenosti – nemám totiž v podstatě zpětnou vazbu. Víím, že se Souzvuky čtou, ale okruh přispěvatelů je velmi úzký. Všimněte si, že se na stránkách časopisu objevují stále ta samá jména! Znáím množství cvičitelek a cvičitelů, kteří mají velké zkušenosti i teoretické znalosti – kamenem úrazu je vždy jejich písemné zveřejnění!

Jsem si vědoma toho, že je daleko snadnější předvést třeba i docela exkluzivní cvičební hodinu, než její obsah svěřit papíru. Dá to totiž víc práce! Narážíme na výmluvy, které se týkají především použitého názvosloví. Zdá se to obtížné, ale chce to pouze investovat trochu času a získat určitou praxi v jeho běžném používání. Faktem je, naše ojedinělé názvosloví nám závidí svět, díky bohaté češtině jsme schopni popsat jednoznačně především základní postoje a pohyby. Chtěla bych Vás všechny poprosit – pošlete své nápady třeba i s nedokonalým popisem, pokusím se to dát do pořádku a bez výslovného svolení autora to nepustím ven. Věřte mi, že popis není ani zdaleka tak velkým problémem, jak si většina cvičitelů myslí – stačí jen chtít a pokusit se, získat praxi! A věnovat tomu trochu času, kterého nikdo z nás nemá nazbyt!

Má – li mít sokolský program úspěch, potřebujeme odborně i „lidsky – občansky“ vzdělané cvičitele. Právě oni jsou totiž nositeli sokolského programu – na nich závisí vše!

To byl také důvod, proč jsem se před osmi lety (v době, kdy bylo na čas zastaveno vydávání ústředního časopisu Sokol) pustila do „Sokolských souzvuků“. Časopis „Sokol“ má nezastupitelné místo – informuje o celkovém dění v České obci sokolské – v ústředí a především v župách a jednotách. Komentuje a oznamuje větší i velké akce, sportovní úspěchy, kulturní dění, vystoupení našich souborů – chybí mu však část metodická (tu částečně přejímají „Cvičitelé listy“, vzdělavatelskou tematikou se zabývají „Vzdělavatelské listy“) – ale když si otevřete některé – třeba velmi staré – stránky běžného sokolského tisku, zjistíte, že jeho úroveň byla daleko vyšší. Tam totiž nešlo pouze o důležité informace, ale o - na tehdejší dobu – dokonalou metodiku a obecně vzdělávací část, která by mohla mít své opodstatnění a byla by potřebná i dnes! Popřemýšlejte proto, prosím, jak můžete k obecnému vzdělání cvičitelů přispět i Vy – můžete se spolehnout, že nezveřejním nic, čemu nedáme - společně s autory – potřebnou úroveň!!

Je konec roku, mimořádně významného roku státního stoletého jubilea – a tak se s Vámi loučím, přeji krásné svátky v kruhu Vašich drahých – a trochu potřebného klidu na přemýšlení, bilancování a děláni plánů!

Závěrem básně Františka Kožíka! Nějak se sem hodí!

*Po hvězdě, jež se první objeví,
zdravím ty drahé, kteří odešli mi.
A tiše, ústy prokřehlými,
zpívám zpěv věčné oblevy.*

*Tou druhou hvězdou zdravím lásky.
I když vzplály jen šťastnou chvíli,
můj život touze zasvětily.
Mám po nich v duši vděčné vrásky.*

*A třetí z hvězd? Ať záře její
pohladí jako dlaní jemnou
ty, kdo jdou dosud věrně se mnou.*

Dokud mi hvězdy vycházejí.

*Díky za všechno!
Jarina Žitná*

